

Чемодурова Євгенія Євгеніївна,
*аспірантка,
ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”,
м. Київ, Україна*

СТАНОВЛЕННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

В умовах трансформації економічної системи сучасним та дієвим інструментом забезпечення соціального та економічного розвитку країни є програмно-цільовий метод бюджетного планування. Особливість його полягає в орієнтації на визначення пріоритетів і цілей розвитку регіонів, що впливає на ефективність використання бюджетних коштів.

Теоретичні та практичні питання бюджетного розвитку та програмно-цільового методу в Україні досліджувалися такими вітчизняними вченими, як: І. Запатріна, І. Чугунов, Т. Приходько, Т. Бабич, Ю. Пасічник та ін.

Країни з високим рівнем економічного розвитку першими використовували у процесі бюджетного планування програмно-цільовий підхід. Саме тому цікавим є їх досвід запровадження ПЦМ і вирішення поточних проблем при його застосуванні. Історичні особливості соціально-економічного розвитку кожної окремої держави обумовлюють відсутність єдиної моделі програмно-цільового бюджетування.

Практичне запровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі почалося у США в 60-х рр. XX ст. Поява таких понять, як програмно-цільовий бюджет (performance budget), бюджет, орієнтований на результат (result-oriented budget) передбачала перенесення акцентів з витрат державних ресурсів на виконання державних функцій та досягнення конкретних цілей. Система Planning – Programming – Budgeting полягала у тому, щоб забезпечити оптимальний розподіл ресурсів та діяла у 1962-1971 рр. Важливим кроком до запровадження реформ державного управління стало прийняття у 1978 р. закону “Про реформування суспільних послуг”, яким передбачалося створення системи заохочення за успішне виконання функцій[1].

Ухвалення у 1993 р. Федерального закону “Про оцінку результатів діяльності установ” мало на меті вдосконалення процедур вироблення програмних цілей, визначення соціальної та економічної ефективності реалізації програм, вдосконалення звітності про їх виконання. Важливим досягненням цього законодавчого акту стало запровадження оцінки діяльності федеральних міністерств і відомств на основі порівняння цілей та завдань, викладених у стратегічному плані, плані роботи та звіті про виконання плану роботи на рік[2]. Таким чином, було встановлено необхідність відображати в бюджеті не структуру видатків за видами діяльності, а очікуваний результат від реалізації певних програм чи виконання державних функцій.

Початком розвитку ПЦМ у Великобританії вважається реформа системи державного управління у 80-90-х рр. XX ст., що передбачала впровадження засад ринкової конкуренції до сфери надання бюджетних послуг та становлення системи державного управління за результатами. Наслідком реформування стала поява нового підходу в системі видатків бюджету, що базується на таких основних елементах, як: Угоди про бюджетні послуги та Угоди про якість послуг. Цими угодами визначається мета та завдання кожного міністерства, показники якості і кількості бюджетних послуг, очікувані результати від їх реалізації. Застосування даного підходу сприяло поліпшенню бюджетної дисципліни, ефективності бюджетних видатків, забезпеченню державних пріоритетів при формуванні бюджетної політики[3]. Тобто, запровадження бюджетування, орієнтованого на результат стало наслідком проведення комплексного аналізу ефективності управління бюджетними ресурсами та розробку пропозицій щодо його вдосконалення.

Однією з найпрогресивніших країн в сфері застосування програмно-цільового методу планування бюджету є Австралія. Наприкінці минулого сторіччя урядом Австралії було проведено реформування системи державного управління, зокрема здійснено реорганізацію державних установ, відносин у сфері державних фінансів. Важливим елементом реформування стала бюджетна реформа, що змінила підходи до бюджетного планування з “відповідності нормативам” на “контроль за виконанням”. Було також впроваджено ПЦМ у процесі бюджетування, що вимагає визначення цілей та завдань програми, а також показників виконання для оцінювання реалізації цих завдань. Важливим кроком став перехід до звітування за результатами. Таким чином, здійснено перехід на середньострокове планування бюджету, коли у процесі розроблення проекту бюджету уряд визначає кінцеві результати у вигляді суспільно-важливого ефекту, при цьому запроваджено систему показників з метою оцінки соціальної та економічної діяльності [2].

Досвід застосування програмно-цільового підходу в бюджетному процесі розвинених країн дозволяє говорити про те, що даний підхід спрямований, перш за все, на підвищення ефективності та результативності державного управління. Розподіл бюджетних коштів за програмами забезпечує досягнення конкретно визначених цілей та завдань, а формування самої програми здійснюється на основі стратегічних напрямів розвитку суспільства. Також важливим є підвищення відповідальності розпорядників бюджетних шляхом підвищення їх ролі у формуванні і реалізації бюджетних програм.

В Україні окремі елементи програмно-цільового підходу застосовувалися з 1998 року, коли у процес планування бюджету було запроваджено бюджетні запити. Вони передбачали, що головні розпорядники бюджетних коштів обов’язково визначають основну мету діяльності, а також здійснюється аналіз результатів діяльності та прогноз очікуваних результатів діяльності[4]. Запровадження програмно-цільового підходу на практиці розпочалося з прийняття Бюджетного Кодексу України в 2001 році та закріплення поняття “бюджетна програма” на законодавчому рівні. Також було

регламентовано застосування програмної класифікації видатків бюджету, здійснено розподіл видатків державного бюджету за головними розпорядниками та запропоновано деталізацію видатків за бюджетними програмами. На рівні місцевих бюджетів ПЦМ почав впроваджуватися в практику з 2003 року. Адже фінансування видатків соціального спрямування з метою забезпечення потреб населення здійснюється, в основному, на місцевому рівні.

Таким чином, застосування розвиненими країнами програмно-цільового підходу бюджетного планування, зокрема на середньостроковий період сприяє ефективному виконанню соціальних програм, стимулює до покращення та підвищення відповідальності діяльність органів влади, а відтак – сприяє економічному розвитку держав.

Список використаних джерел:

1. Азизова И. А. *Бюджетирование, ориентированное на результат*. Ташкент, 2010. 144 с.
2. *Планування та виконання місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: Навчальний посібник* / [за заг. ред. В. В.Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». К., 2017. 144 с.
3. Бугай Т., Галюта А. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: зарубіжний досвід і можливості його використання в Україні. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2011. №3 (57). С. 206–210.
4. Савчук, С. В. *Програмно-цільовий метод бюджетування: навч. посіб.* / С. В. Савчук, А. В. Дем'янюк, З. М. Лободіна. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 180 с.

УДК 657.01

Хорунжак Надія Михайлівна,
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ТА МОЖЛИВОСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЙОГО ОПТИМАЛЬНОСТІ

Система обліку в державному секторі в сучасних умовах продовжує перебувати в стані трансформаційних змін. Стратегія його модернізації до 2025 року називає цей процес (дослівно): «реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору шляхом запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, розроблених на основі міжнародних стандартів» [1]. Якщо коротко, то в Україні реалізовується реформа бухгалтерського обліку в державному секторі для приведення його у відповідність з міжнародними стандартами. Першим завданням в рамках Стратегії є удосконалення нормативно-правової бази. В його рамках перебачено захід із «забезпечення